

מסמך הערכים המשותפים של החברה בישראל

ח'יר אלבז

נאומו של נשיא המדינה על ארבעת השבטים החיים בישראל הניח לראשונה את הנושא, שלדעתי הוא החשוב ביותר במדינה כיום, על שולחן הדיונים הציבורי. הריחוק והניכור בין חלקי החברה הישראלית השונים הלך וגדל, ומנגד, החלוקה בין "מיגזר קטן" לבין "מיגזר גדול" הלכה וקטנה. לכן, הפער והריחוק בין החלקים הפכו עם השנים למוחצנים ומסוכנים יותר. את הדבר ניתן לראות בבירור, בשנים האחרונות, במחקרים חשובים שנעשו ביחס לעמדות בני הנוער כלפי האחר/השונה. המחקרים מראים, שאחוז גדול מבני הנוער בשבטים השונים אינו מקבל את האחר, ואינו מוכן לחיות במרחב משותף איתו. עקב כך הלך וגדל בשנים האחרונות מספר מקרי האלימות הנובעת משנאת האחר.

התופעה והשלכותיה, בטווח הקצר והארוך כאחד, תוארו במפורט ובאופן מרשים ביותר בשני נאומיו של נשיא המדינה. נוסף על כך חיברו מסמכים רבים בנושא זה, הן יחידים והן ארגונים, שגם הציעו כיווני פעולה רצויים. חשוב לציין, שבמהלך השנים עשו גופים רבים לא מעט ניסיונות לקרב בין השבטים השונים. חלקם עלו יפה, היו כאלה שהצלחתם הייתה חלקית, ואחרים כשלו. בזכות מהלכים אלה נצברו לא מעט ניסיון וידע לגבי תופעה זו והדרכים להתמודדות עימה, אך לא נעשה מספיק כדי למנף את ההצלחות ולהרחיבן לכלל האוכלוסיות.

את רוב הפעילות והעשייה בתחום יצירת המרחב המשותף שבו יוכלו לחיות השבטים השונים ביצעו גופי החברה האזרחית, ללא מעורבות משמעותית ואסטרטגית מצד הממשלות השונות. זו אחת הסיבות לכך שהשפעת העשייה לא הייתה מספקת, ולא נוצר שינוי חיובי ועמוק נוכח הריחוק והניכור שהלכו וגברו עם השנים.

היות שהשסעים בחברה הישראלית רחבים ועמוקים, יחייב הטיפול בהם התגייסות רחבה מאוד ומאמץ כביר מצד כל הדרגים: ממשלה ומפלגות פוליטיות, ארגוני החברה האזרחית, התקשורת, מערכות כלכליות, ולא פחות חשוב – אנשי דת ומנהיגים המשפיעים על דעת קהל. יש לבנות מערכת ערכים משותפת שתשפיע לאורך זמן, ותיצור הכללה ושינוי עמוק בקרב כלל האוכלוסיות בישראל. כך תתחזק תחושת השייכות ויגבר החוסן הפנימי. מערכת הערכים המשותפים בישראל צריכה לכלול:

- כבוד האדם באשר הוא (יהודים וערבים);
- כבוד לתרבות, היסטוריה, ייחודיות, זהות של האחר. הכנסת הנושא למערכות החינוך;
- הזדמנויות שוות לכולם בהתעלם מרקע תרבותי/חברתי; מתן הזדמנויות שוות כולל בתחום הכלכלי, התעסוקתי, החברתי, הפוליטי וכדומה;
- שילוב כולם בחיי במדינה בלי להשאיר אף אחד מ"חוץ לגדר" (הכללה ולא הדרה);
- חיזוק זהות מכלילה;
- דחייה בכל תוקף של סימני גזענות ואפליה נגד תת-קבוצות בישראל (חוקי/אכיפתי, מערכת, מניעת);
- הרחבת המרחב המשותף בישראל, מרחב משותף שבו אדם מרגיש שייך ושווה.